

ASPECTE DE EVOLUȚIE ALE DESIGNULUI VESTIMENTAR DIN REPUBLICA MOLDOVA ÎN CONTEXTUL FORMĂRII IDENTITĂȚII ETNOCULTURALE

Alina TOCARCIUC

Universitatea Tehnică a Moldovei

Abstract: *Lucrarea reprezintă un studiu al evoluției designului vestimentar privit din prisma etnologiei. Studiul conturează influența culturii vestimentare tradiționale asupra evoluției designului vestimentar actual este elucidat în următoarele direcții de studiu: identificarea mijloacelor îmbogățirii limbajului plastic actual în baza tradițiilor naționale și regionale; identificarea posibilităților dezvoltării eco-designului, bazat pe tradițiile de producere a materialelor textile naturale; identificarea soluțiilor pentru diminuarea consumerismului prin valorificarea elementelor de port și textile tradiționale.*

Cuvinte-cheie: *design, etnologie, port, textile, etnocultural, valorificare.*

Etnologia actuală, în contextul cultural, posedă o funcție prioritară de păstrare și transmitere a moștenirii naționale. Astăzi, arta textilelor tradiționale, portul tradițional reprezintă mai mult moștenire decât meșteșug fiind un fenomen unicat a lumii materiale și spirituale pentru poporului nostru.

Privit din aspectul unui rezultat al proceselor sociale, designul vestimentar actual, este o parte a culturii și relatează despre esența timpului, despre metamorfozele care se petrec în societate în perioada data și pentru RM este o perioadă de formare. Astfel va fi obiectiv de abordat constituirea și dezvoltarea domeniului design vestimentar prin problematizare.

La etapa actuală designul vestimentar devine instrument antreprenorial cu caracter comercial, și în astfel de condiții se pierde componenta spirituală a designului, se șterge destinația umanistă a acestuia – rolul fundamental al artelor. Tendința dezvoltării designului vestimentar actual, ca un fenomen intercultural global, ce se bazează pe tehnologii, inovații și extranaționalizare, demonstrează că acesta din urmă diminuează și nu dezvăluie diferențele național-culturale. Distrugerea spiritului etnic sub influența progresului tehnic și a intereselor comerciale duce la diminuarea hotarelor dintre națiuni, inclusiv și a identității culturii vestimentare. Astfel, extrem de actuale devin problemele păstrării și dezvoltării tradițiilor vestimentare și textile unicate, specifice Republicii Moldova. În mod special pentru RM, precum industria confecțiilor este una din cele mai dezvoltate care servește o platformă foarte bună pentru evidențierea identității culturii vestimentare bazate pe tradiții.

Renașterea specificului național și regional în designul vestimentar și textil este necesară pentru diminuarea caracterului șablonar și impersonal al textilelor produse în condițiile industriale. În mod special pentru Republica Moldova, unde industria textilă nu este dezvoltată, iar produsele textile importate posedă conținuturi estetice ale altor culturi. În astfel de condiții, fără renașterea culturii tradiționale, fără transpunerea trăsăturilor tradiționale în textile moderne, designul textil este echivoc. Și aici se are în vedere refracția trăsăturilor caracteristice specifice ale culturii textile naționale în designul textil actual, și nu naționalizarea designului textil.

Un exemplu în acest sens poate servi cultura japoneză, în care cultura tradițională, formată de secole, pătrunde toate sferile designului actual: ambiental, textil, vestimentar etc. Teoreticienii japonezi nu diferențiază termenii „design” de „meșteșug tradițional”, ele sunt aproape sinonime. Dacă ne referim concret la vestimentație, elementele precum forma, motivele ornamentale, cromatica sunt indispensabile și pină în prezent în cultura vestimentară, dar într-o manieră modernă. Marii creatori de modă precum: Issey Miyake, Yohji Yamamoto, Rei Kawakubo, sunt cei care au reușit să aducă cultura vestimentară tradițională la nivel de artă și anume datorită promovării identității. Concepția integrității suprafețelor materialelor (materialul textile este privit deja ca o operă de artă și nu este binevenită tăierea, decuparea acestuia), este fundamentală în designul vestimentar japonez.

Similar cultura tradițională scandinavă se aplică în designul regional (pe teritoriul țărilor scandinave), dar și departe de peste hotarele acestora, determinând o direcție stilistică impunătoare, inclusiv și în design textil prin cromatica și ornamentica specifică recunoscută.

Istoria dezvoltării designului demonstrează că în același spațiu vital pot coexista obiecte vechi și noi, tradițiile naționale și policulturale, formând un mediu specific spiritual. Studiul și înțelegerea armoniei acestora determină crearea noilor soluții de design inedit cu transpunerea valorilor originale.

Impactul culturii vestimentare tradiționale asupra evoluției designului vestimentar actual poate fi elucidat în următoarele direcții de studiu:

1. Identificarea mijloacelor îmbogățirii limbajului plastic actual în baza tradițiilor naționale și regionale;
2. Identificarea posibilităților dezvoltării eco-designului, bazat pe tradițiile de producere a materialelor textile naturale;
3. Identificarea soluțiilor pentru diminuarea consumerismului prin valorificarea elementelor de port și textile tradiționale.

Reeșind din primul aspect, designul textil, în formula sa ideală, apare ca o formă de exprimare materială a culturii tradiționale trecută prin prisma artelor vizuale actuale, iar elementul esențial al acestora este compoziția. Prin cunoașterea legilor și mijloacelor compoziționale, prin operarea lor obiectivă se atinge armonia formei și a conținutului.

Particularitățile portului tradițional ce merită analizate și transpuse, ulterior în soluțiile actualizate sunt: forma, proporționarea (simplă, având o divizare a formei la nivelul taliei), orientarea liniară (de cele mai multe ori cu dominantă transversală). Este de evidențiat și simetria formei și a conținutului acesteia și contrastul tonal și cel cromatic (de cele mai dese ori în expresii ornamentale).

Forma

- Dreptunghi
- Trapez
- Oval

Proporționarea

- Simplă

Orientarea liniară

- Orizontală
- Combinată

Figura 1. Particularitățile artistice de bază specifice portului tradițional

Elementele fundamentale (mijloacele de expresie plastică) al compoziției decorative, specifice textilelor tradiționale, este „motivul decorativ” – structură plastică obținută prin stilizare (geometrică, zoomorfă, fitomorfă, antropomorfă) și culoarea. Ce ține de organizarea compozițională a conținutului plastic în cadrul spațial al textilelor tradiționale se conturează structuri caracterizate prin utilizarea următoarelor principii specifice:

- a. Repetiția – reluarea unui element pe o anumită direcție la distanțe egale și în poziții identice,
- b. Alternanța – succesiunea a două sau mai multe elemente care se repetă;
- c. Simetria – echilibrul dintre două forme și conținuturi identice care prin suprapunere corespund perfect.

Motivele decorative organizate după principiile menționate posedă forme simple specifice precum: chenarul - bandă decorativă ce decorează o suprafață de jur împrejur; friza – bandă decorativă în care motivele sunt dispuse într-o singură direcție, de regulă, pe orizontală; jocul de fond – organizarea motivelor în rețea, conform regulilor compoziției decorative.

Cunoașterea limbajului artistic specific al aspectului portului și textilelor tradiționale, aplicarea descrierii și analizei artistice obiective la etapa studiului lărgeste aspectele metodologice de cercetare, ajutând procesul de înțelegere, pătrundere a caracterului specific național și regional. Deseori produsele vestimentare și textile actuale relevă soluții stilistice variate, frecvent fiind manipulate valorile tradiționale în expresii de kitch, sau sunt promovate valorile altor culturi. Astfel, fundamentarea teoretico-explicativă ale esteticii

originale a portului și textilelor va contribui la completarea aspectelor investigate anterior în diverse domenii științifice, în special etnologic.

Figura 2. Exemple de implementare ale particularităților portului tradițional în designul vestimentar actual (sus - fragment din colecția Constanței Balaban; jos-creațiile Valentinei Vidrașcu)

Al doilea aspect de studiu – designul ecologic – derivă din grija crescândă pentru protecția mediului și, din punctul acesta de vedere, textilele tradiționale sunt un exemplu gata de urmat. La etapa actuală, foarte multă populație din lume este ținută spre materiale ecologic pure, astfel abordarea textilelor tradiționale din Republica Moldova ca origine și tehnologie eco, deschide posibilități mai largi de promovare ale acestora. Principiile designului ecologic corespund principiilor de producere a textilelor tradiționale:

1. Utilizarea materialelor naturale: lână, in, bumbac, mătasea, cânepă, iută;
2. Procesul de producere – ecologic, cu utilizarea minim de resurse sau regenerarea acestora;
3. Comportarea post-folosire (produsul poate fi reciclat sau are capacitatea de a fi ușor absorbit în ecosisteme).

Astfel, reînnoirea la vechile valorilor este determinată de următorii factori de impact al realității de astăzi:

- Contrareacție la super-tehnologizare și la suprasaturare informațională;
- Scheme cromatice și formele geometrice corespund influențelor minimaliste actuale;

- Reînțoarcerea la folclor – căutarea unui conținut, a unei valori pierdute – fără a pierde din progresul obținut deja.

Ultimul aspect, de importanță majoră este actual din aspectul declanșării vertiginoase a procesului globalizării peste toate domeniile vieții, punând într-un real pericol identitatea culturală. Valorile materiale posedă o importanță majoră, iar valoarea bunurilor de consum este deseori estimată ca fiind „de o singură folosință”, ceea ce este determinat de necesitatea supramăririi cererii pentru producerea industrială. Astfel se declanșează o stare de consum contunuu numită – consumerism, ceea ce este în contrazicerea valorizării bunurilor materiale (vestimentației, textilelor de interior) create hand made, după exemplu tradițional popular. Astfel apare necesitatea orientării spre reeducarea înțelegerii valorii bunurilor de consum, prin utilizarea multiplă a textilelor și aprecierea acestora ca opere artistice unicate.

Originalitatea exprimării unei comunități prin intermediul vestimentației, textilelor tradiționale (valorilor tradiționale materiale), procesul de producerea acestora prin diverse activități, modelarea trăsăturilor caracteristice specifice ale portului și textilelor, ca urmare firească a evoluției umane, reprezintă unele din problemele esențiale ale etnologiei modern și obiectul designului contemporan.

Domeniul necesită cercetat interdisciplinar din mai multe aspecte: istoric, geografic, sociologic, artistic, ecologic; în vederea valorificării portului și textilelor tradiționale de interior, identificării acestora în contextul etnocultural ca parte componentă a patrimoniului național al Republicii Moldova.

Bibliografie

1. Ковешникова Е.Н., Ковешников А.И., Основы теории дизайна, Москва, 1999.
2. Ковешникова Н.А., Дизайн: история и теория, Москва, 2008.
3. Bușneag O. Arta decorativă românească. București: Meridiane, 1976. 128 p.
4. Arnheim R. Arta și percepția vizuală: o psihologie a văzului creator. Iași: Polirom, 2011. 500 p.
5. Buzilă V. Costumul popular di Republica Moldova, Chișinău, 2011.
6. Antonesei L. Modernitatea, globalizarea și dialogul culturilor private din perspectiva educației culturale. În: O nouă provocare pentru educație: interculturalitatea, 2001, p. 12-20